

Inkerin kulttuuriseura
Inkerin kulttuurin edistäjä ja elvyttäjä
vuodesta 1993

INKERIN KULTTUURIKANAVA

Inkerin kulttuuriseuran jäsenlehti 2/2013

KIELI ON IHMISEN KAIKKI -SEMINAARI s. 11

s. 8

s.11

s.13

s.17

INKERIN KULTTUURIKAHVILAT

Syyskuu 18.9.2013 16–18.

Mitä Viron inkeriläisille kuuluu? Kulttuurikahvilan vieraaksi tulee Virossa ilmestyvän Inkeri-lehden päätoimittaja **Anniina Ljokkoi**, joka kertoo Viron inkeriläisten ajankohtaisia kuulumisia.

Virossa perustettu uusi Suomalaisen kulttuurin edistämissektori on herättänyt voimakkaita reaktioita ja johtanut Tallinnan seuran erottamiseen Viron inkerinsuomalaisten liitosta. Anniina on seurannut tilannetta läheltä ja kertoo tilanteesta. Paikkana Koivu ja tähti: Wallininkatu 7, 00530 Helsinki.

Marraskuu

27.11.2013 16–18. **Aale Tynnin lauluja. Huom. poikkeava kokoon-tumispaikka.**

Akateemikko **Aale Tynnin** syntymästä tuli kuluneeksi 100 vuotta 3.10.2013. Muistellemme Aale Tynniä trubaduuri **Ilmo Häkkisen** säveltäminen kautta Kulttuurikahvilassa, joka pidetään poikkeuksellisesti **Karjalatalolla, Inkerisalissa.**

Tammikuu

22.1.2014 klo 16–18. Keväällä filosofian tohtoriksi väitellyt **Kaarina Mononen** kertoo väitöstutkimuksesta ”Suomen kieli elää uusin tavoin inkerinsuomalaisten käytössä Pietarin alueella.” Koivu ja tähti. Wallininkatu 7.

INKERIN KULTTUURIKANAVA

Päätoimittaja: Helena Miettinen.
email: helena.miettinen@inkeri.com.

Jakelu, jäsenasiat: Koivu ja tähti.
Wallininkatu 7, 00530 Helsinki. Auki ma–pe 11–16. **Puhelin** 09-2733 225

INKERLÄISET SUKUTUTKIMUS- PÄIVÄT

Paikka: Inkerin kulttuuriseuran toimisto, Wallininkatu 7

Aika: 12. - 13.10.2013 klo 11– 6 kumpanakin päivänä

Tervetuloa kuulemaan inkeriläisten sukujen tutkimuksesta ja käytettävissä olevasta arkistoaineistosta. Tule kyselemään mahdollisuuksista selvittää omaa sukuasi tai kertomaan omista ongelmistasi sukusi tutkimuksessa. Paikalla ovat Risto Toivonen ja Pekka Wikberg, jotka yrittävät auttaa ongelmien ratkaisussa

SYYSKOKOUS

Inkerin kulttuuriseuran sääntömääräinen syyskokous pidetään 18.10.2013 klo 17 Inkerin kulttuuriseuran toimitilassa Wallininkatu 7, 00530 Helsinki.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 9 §:n mukaiset asiat: vahvistetaan yhdistyksen toimintasuunnitelma, talousarvio ja valitaan seuralle puheenjohtaja ja hallituksen jäsenet seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi.

Hallitus

SISÄLTÖ

Takaisin juurille	2
Vatjan kesäkurssi jo neljättä kertaa Joenperällä	4
Laukaansuussa kuhisee	6
Klimenko konsertoi Taipalsaarella	7
Projektitapaaminen Putronniemessä	8
Kieli on ihmisen kaikki.	11
Koti kulkee mielessä mukana	13
Ilmo Häkkinen tulkitsee balladeissaan Tynnin runoja	14
Memoryboxes-projektissa kerättiin aistimuistoja	15
Albert Pettiselle muistopenkki Tarton Inkeritalon puistoon	17
Fygo - kädennojenus	
sukupolvein yli	18
Inkeriläiset. Kuka kukin on -kirja ilmestynyt	19
Kveeneillä kylässä	20

Sain kutsun Tallinnassa lokakuun lopulla pidettävään, 149€ maksavaan foorumiin *Takaisin juurille. Mitä olemme oppineet inkerinsuomalaisten paluumuutosta?*

Tilaisuus pidetään inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kielitutkinnon 10-vuotissyntymäpäivien kunniaksi. Järjestäjä on maahanmuuttovirasto ja foorumi on tarkoitettu inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kanssa nyt ja aiemmin toimineille.

Kutsun mukaan ”foorumissa kuljemme matkan inkerinsuomalaisten paluumuuton alkuajoista tähän päivään. Alkuaikojen konkarit kertovat, kuinka 1990-luvun alussa käynnistettiin lyhyellä varoitusajalla ohjelma, jollaista ei ollut tehty koskaan aikaisemmin.

Kun paluumuutto aloitettiin, resurssit olivat vähäiset. Järjestely vaati eri viranomaisilta luovuutta ja vahvaa ammattitaitoa. Vuosien saatossa paluumuutosta on kehittynyt hyvin organisoitu järjestelmä. Paluumuuton historia on samalla maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittymisen historiaa.

Paluumuuton lopputulokseksi on saatu eurooppalaisittain ainutlaatuinen kielitutkintojärjestelmä.

Foorumissa pohdimme, miten käy kielitutkintojärjestelmän, kun paluumuutto päättyy. Voisiko kielitutkinto olla uusi suomalainen menestystuote?”

Foorumin puhujat ja keskustelijat ovat valtaosin suomalaisia viranomaisia täydennettynä Viron inkerinsuomalaisten liiton vuonna 2012 erotetulla puheenjohtajalla *Toivo Kabasella* ja sisäasianministeriön maahanmuutto-osaston palveluksessa olevalla paluumuuttajataustaisella virkamiehellä.

TAKAISIN JUURILLE?

En luonnollisestikaan pysty ennustamaan foorumin keskustelujen sisältöjä, mutta varsin auvoisilta ne otsikoiden perusteella vaikuttavat: ”Miten tämä kaikki alkoi?”, ”Tällaista ei olekaan tehty ennen.” ”Loistava järjestelmä on keksitty. Jätämmekö sen kaappiin pölyyntymään?”

Paluumuuttovirran kuohuja läheltä seuranneena kysymyksiä, vastauksia ja muistoja nousee välittömästi mieleen. Ensimmäinen kysymys koskee foorumin keskustelijoita. Järjestötaso puuttuu keskustelusta täysin. Viron inkerinsuomalaisten liiton entinen puheenjohtaja toki tuntee Viron olot, mutta paluumuuton kohdemaan kolmas sektori on jätetty vaille ääntä. Samoin Pietari ja Petroskoi, joissa tilanne oli paluumuuton käynnistyessä täysin toinen kuin Virossa.

Miten tämä kaikki alkoi?

Hyvä kysymys. Inkeriläisten paluumuutto todellakin alkoi täysin yllättäen. Tärkein sysäys paluumuutolle oli presidentti Mauno Koiviston 11.4.1990 ulkomaantoimittajien lehdistötilaisuudessa antama lausahdus kysymykseen inkeriläisten muutto-oikeudesta Suomeen, jolloin Koivisto totesi heitä voitavan pitää suomalaisen syntyperänsä takia ”takaisinmuuttajina”. Seurauksena oli ilmiö: Presidentin suullisesta sanomisesta virkamieskoneisto rytkähti käyntiin ilman mitään lainsäädäntöä, hallinnolliset ohjeetkin laadittiin jälkikäteen. Myöhemmin on ilmennyt, että erityisesti Viron inkeriläisjärjestöt olivat omalla tahollaan ajaneet paluumuuttoa ja muokanneet maaperää.

Spontaani tilanne synnytti monenlaisia tilanteita. Omalta kohdaltani muistan hyvin Siperiasta saapuneen suuren perheen, joka oli päättänyt tulla Suomeen ja majoitui Helsingin rautatieasemalle matkatavararöykkiöiden keskelle. Suvun ainoa suomea ymmärtävä oli 90 + oleva mummo, joka joutui tulkiksi, kun suurperheelle etsittiin hätämajoitusta. Monesti olen miettinyt, miten perhe ”kotoutui” Suomeen.

Paluumuuton vaikutuksista inkerinsuomalaiseen kulttuuriin Inkerinmaalla on puhuttu ja surtu sen näivettymistä. Heidän huolensa on vailla todellisuuspohjaa ainakin kahdessa suhteessa. Suriijat eivät tunne inkeriläistä historiaa lainkaan. Jos tuntisivat, he tietäisivät, että inkeriläiset on ajettu pois kotiseudultaan jo 1920- ja 1930-luvulta lähtien ja toinen maailmansota merkitsi lopullista sinettiä inkeriläiselle paikalliskulttuurille. Stalinin terrori ja toinen maailmansota huolehtivat Inkerinmaan etnisestä puhdistuksesta. Paluumuuttajat eivät suinkaan ole tulleet vain INKERINMAALTA, vaan Karjalasta, Virosta, Siperiasta, Kazakstanista ja monista muista entisen Neuvostoliiton paikoilta, joihin heidän perheensä ovat joskus ajautuneet.

Hurjimmat utopistit unelmoivat 1980-luvun lopulla inkeriläisten paluumuutosta Inkerinmaalle, mutta idea syntyi kuolleena. Laajeneva Pietari oli valloittanut osan inkeriläiskylästä eikä tulijoille olisi ollut enää tilaa eikä mahdollisuutta entisen elämänmuotonsa harjoittamiseen.

Paluumuuton alkaessa Suomesa elettiin korkeasuhdanteen aikaa ja inkeriläisiä pidettiin toivetyöntekijöinä pesuloihin ja siivoustöihin. Harva tajusi, että suomen kielen taito oli nuoremmilta inkeriläisiltä hävinnyt. Suomenkieliset koulut suljettiin jo 1930-luvun lopulla ja suomen kielestä tuli kielletty ja vaarallinen kieli, jonka käyttämisestä saattoi seurata rangaus. Aikamoista sitkeyttä inkeriläiset ovat osoittaneet, kun ovat pystyneet edes näinkin hyvin säilyttämään tuntuman historialliseen äidinkieleensä. Yllätys oli sekin, että suuri osa inkeriläisistä oli lähtömaassaan korkeasti koulutettuja, jotka olisivat toivoneet itselleen koulutusta vastaavaa työtä.

Pahin ongelma oli Suomeen 1990-luvun alussa rysähtänyt lama, joka osui yhteen kiihkeimmän paluumuuttovirran kanssa. Paluumuuttajat jäivät työmarkkinoiden ulkopuolelle, kielitaidottomana, ilman sosiaalista verkostoa. Syntyi syrjäytyneiden

paluumuuttajien joukko, joka ”kotoutui” elämään ”sosiaalinen” varassa.

1990-luvun alussa Suomen kolmas sektori olisi ollut valmis auttamaan paluumuuttajien kotoutumista. Mutta inkeriläiset paluumuuttajina jäivät vaille järjestötukia, kun eivät olleet pakolaisia eivätkä toisaalta kuuluneet suomalaisiin vähemmistöihin. Sen sijaan Suomen rajojen ulkopuolella olevien inkeriläisjärjestöjen toimintaa tuettiin valtion varoista. Muistan, kun kävimme Inkerikeskuksen ensimmäisen toiminnanjohtajan kanssa tutustumiskäynnillä Tarton ja Viljandin komeissa Inkeritaloissa. Jälkimmäisessä silloinen toiminnanjohtaja esitteli talon sisustusta ja selitti, miten taulut oli valittu sävy sävyyn huonekalujen kanssa. Samaan aikaan vastaperustetun Inkerikeskuksen toiminnanjohtaja haali tuoleja ja pöytiä eri virastojen kellareista ja Kierrätyskeskuksesta.

Paluumuutto hallitun maahanmuuton väylänä?

Ehkä paluumuutosta myöhemmin kehittyi hallitun maahanmuuton väylä. Sitä se ei ollut 1990-luvun alussa, jolloin Pelastusarmeijan yömajat ja muut tilapäiseen majoitukseen tarkoitettut tilat olivat paluumuuttajia pullollaan. Etenkin yksinäisille tilapäisasunnoista tuli pysyvä olotila.

Tiivistetysti sanoen, paluumuutto oli yhdenlainen sosiaalinen projekti, jonka eduista ja haitoista ei ole kenelläkään selkää kuvaa. En kuitenkaan ilmoittaudu *Takaisin juurille* –foorumiin. En nimittäin usko, että sieltä löytyisi vastausta.

*Helena Miettinen
Puheenjohtaja*

VATJAN KESÄKURSSI JO NELJÄTTÄ KERTAA JOENPERÄLLÄ

Aune Kämäräinen

*Čako kukku, maa kumizi,
lintu vaa laulab, l'ehto liikub,
kuuntölin miä kujallaani,
sõizoin seinä veerüezä,
ajattelin aijaa päällä,
čenee čeele kerkiäpi,
čeneellä sõnat parõpad.*

Tämän vatjalaisen laulun lauloivat Natu Lukina ja Matjo Gerassimova Jokiperän kylässä virolaiselle kielitieteilijälle Paul Aristelle vuonna 1986. Kesäkuussa 2013 se kaikui aurinkoisena kesäpäivänä Krakoljen (Jokiperän) koulun luokasta. Laulajina olivat vatjan kesäkurssilaiset.

Inkerin kulttuuriseuran vatjan kielen ja kulttuurin kesäkurssi pidettiin neljättä kertaa Jokiperällä 26.–30.6.2013. Kurssilaisissa oli vanhoja tuttuja, jotka ovat olleet jo edellisillä kursseilla, mutta myös joitakin uusia, pääasiassa ikäihmisiä. Opettajat tulivat kuten ennenkin Virossa: kielenopettajana toimi Heinike Heinsoo Tarton yliopistolta, musiikinopettajina Janika Oras ja Leanne Barbo.

Kurssi oli ikään kuin ”ottanut vauhtia” toukokuussa, jolloin kokoonnuttiin päiväksi vatjan opintojen merkeissä uudelle Vatjan museolle. Kesäkurssi pidettiin kuitenkin vielä vanhassa paikassa Krakoljen koululla syystä, että museorakennus oli vielä pahasti keskentekoinen, ja koululla oli tarvittavat välineet ja ruokailumahdollisuus. Koulun apulaisrehtori Marina Petrova oli tänä vuonna kuten aikaisemminkin tehnyt mahdolliseksi kurssin ulkoiset puitteet. Hän osallistui itsekin kurssiin aina kun koulutyöltään ehti. Koska koulun lukukausi oli vielä kesken, voivat kurssilaiset ja opettajat käyttää koulubussia kodin ja koulun välisiin matkoihin. Opettajat majoittuivat ”leirioloihin” museolle.

Yksi ongelma Laukaansuun kyläen vatjaa harrastavien ihmisten

kesken on se, että he asuvat hajallaan. Koska kodeissa ei vatjaa juurikaan enää puhuta, ei ole ketään, jonka kanssa jutella tätä häviön partaalla olevaa itämerensuomalaisista kielestä. Kielen puhujat tapaavat toisiaan harvoin. Lasten kiinnostus vatjan kieleen on vähäistä. Tätä taustaa vasten ymmärtää, että kesäkurssilla opittu tahtoo vuoden kuluessa unohtua. Kurssi aloitetaan aina kertauksella.

Oppimateriaali valmistettava itse

Heinike Heinsoo ja hänen opiskelijansa Tarton yliopistosta – joskus opiskelijaryhmä on osallistunut kurssiin, mutta tällä kertaa heitä ei ollut – ovat kurssin edetessä havainneet, millaisista oppimateriaaleista tällaisella aikuisten kurssilla olisi hyötyä. Monisteita tarvitaan, mutta latinaisten kirjainten lukeminen tuottaa joillekin vaikeuksia. Oppikirjoja ei ole – niinpä Tartossa on valmistettu oppiaineistoja omatoimisesti. Aihekohtaisten kuvien ja niihin liittyvien sanojen ja tekstien lisäksi käytetään pelejä ja leikkejä: ristisanatehtäviä, ”sanadomino”, muistikortteja ja mm ”juoru- eli rikkinäinen puhelin” -leikkiä. Viimen mainittu opettaa kuuntelemaan puhuttua kieltä. Kuunnellaan myös aitoja vatjan puhujia vanhoilta äänitteiltä.

Musiikki kiinnostaa

Kurssin hauskin osuus on kuitenkin aina ollut laulu ja tanssi. Jo edellisillä kursseilla on opittu vatjalaisia kansanlauluja, joita kerrattiin ja muistettiin jo hyvin, mm. ”Katti aijall issu vaa”, ”Mikkel' kikkel'”, Čako kukku, maa kumizi”, ”Mikä puu čulää takana?” ja ”Tulkaa kokkia kiittölömma”. Leanne Barbo ja Janika Oras

olivat valmistaneet Virossa kurssia varten lauluviikon ”Vad' dálaizõd laulõtaa. Česälaulut 2010–2013”. Se toimi samalla muistona kurssista. Jokainen kurssilainen sai lauluviikon, jossa oli 15 laulun sanat ja nuotit sekä myös kuvia vanhoista laulajista, joilta lauluja oli tallennettu pääasiassa 1960–1980-luvuilla. Jokaiseen lauluun liittyi tieto, keneltä ja mistä kylästä se oli tallennettu. Laulujen kanssa on sama ongelma kuin kielten kanssa: samoista lauluista on monia versioita riippuen siitä, mistä se on merkitty muistiin. Mikä niistä on ”oikea”?

Kaikilla kesäkurssilla on myös tanssittu vatjalaisia tansseja. Näytti siltä, että muutamat yksinkertaiset piiritanssit ja katrillikin jo osattiin, ja nyt oli vuorossa vaikeampia tansseja mutkikkaine vuoroineen. Nuorten koululaisten mukana olo laulu- ja tanssiharjoituksissa antoi niihin iloista tunnelmaa ja säpinää, vaikka kyllä jalka nousi vielä hyvin baabuskoiltakin.

Yhden naisen kotiseutumuseo

Kurssin perinteisenä retkeilypäivänä tutustutaan aiheeseen sopiviin kulttuurihistoriallisiin paikkoihin. Tällä kertaa matka kulki Kattilan ortodoksisen kirkon kautta Pihlaalan pyhälle lähteelle. Tarun mukaan enkeli avasi lähteen – hänen jalanjälkensä ovat edelleen nähtävissä lähteen vieressä kalliolla. Kristallinkirkas vesi vuotaa ehtymättömänä maakerrosten välistä. Paikalle on pystytetty pikku rukoushuone ja allas, jonne lähteen vesi johdetaan. Monet ottivat vettä pulloon kotiin vietäväksi. Altaan jääkylmään veteen oli virkistävää pulahtaa helteisenä päivänä.

Matka jatkui Monastirkin kylään katsomaan Valentina Babkinan

kotiseutumuseota. Valentina on ollut mukana vatjan kursseilla, mutta viime aikoina oma museo on vienyt tämän puuhanaisen kaiken energian ja ajan. Valentina osti rappauneen vatjalais-talon, jota hän on kunnostanut kaksi vuotta. Muutos on valtava. Lähes raunioina ollut talo on nyt korjattu ja sisustettu museoksi. Kahdesta isommasta huoneesta ja väliköstä ovat paikkansa löytäneet Valentinan keräämät vanhat esineet. Tuvan peräpenkillä hätkäyttävät tulijaa kaksi luonnollisen kokoista nukkea, vatjalaispukuiset ukko ja akka – talon ”isäntä ja emäntä”. Talon takana päkättää vuohi kileineen. Niinpä vieraille tarjotaan vuohenmaitoa – ehkä se onkin Valentinan valtavan tarmon salaisuus. Museota sopii suositella suomalaisillekin Länsi-Inkerin matkalaisille. Virallista aukioloaikaa ei ole, mutta Valentina asuu miehensä kanssa viereisessä talossa ja näyttää mielellään paikkoja.

Vatjalaiset kansanlaulut kaikuivat jo rutiinilla.

Kurssin lomassa käännettiin vatjankielisiä lauluja venäjäksi ja samalla käsiteltiin maitohorsman lehtiä, jotta saataisiin Kaprion linnan teetä. Oikealla musiikinopettaja Janika Oras, Nikita Djatshkov, toimittaja Sari Kettunen, takana seisomassa Heinike Heinsoo, Marja Karhula ja musiikinopettaja Leanne Barbo.

Lipunnosto Luutsassa Vatjan kesäjuhilla 2011.

Keskustelu käy jo vatjan kielellä, vaikka usein puhe lipsahtaa venäjäksi, joka on tutumpaa. Oikealla Marina Iljina Vatjan kulttuuriseurasta.

LAUKAANSUUSSA KUHISEE

Aune Kämäräinen

Laukaansuu tuo ensiksi mieleen Venäjän uuden suursataman Ust-Lugan. Inkerin kulttuuriseuralaisille se tuo mieleen myös seuran jo useana kesänä järjestämät vatjan kielen ja kulttuurin kesäkurssit, inkerikkojen lasten kielikurssit ja ikäihmisten ”Iltaistumat” sekä vatjalaisten ja inkerikkojen värikkäät kesäjuhlat. Satamaa on rakennettu kohta kymmenkunta vuotta, ja paljon on tapahtunut ja tapahtuu jatkuvasti Laukaanjoen ja Soikkolanien välisellä, 15 km:n pituisella rantakaistalla. Huomiota herättävin seikka on maiseman muuttuminen. Pikku kylät ovat toki edelleen paikoillaan, mutta niiden ympäristö ja elämä ovat mullistuneet.

Viimeisten kahden vuoden sisällä sataman suuruus ja siihen liittyvät toimet alkavat todella näkyä. Uusia terminaaleja nousee vähän väliä ja jokaisen avaamista juhlietaan komeasti: Venäjän valtiollinen ja kirkollinen valta ovat läsnä. Muutos näkyy liikenteessä. On rakennettu monenlaisia liikenneväyliä: rautateitä, maanteitä ja moottoriteitä, jotka halkovat maisemaa uutuuttaan hohtavina ja viivasuorina. On rakennettu sataman varasto- ja toimistorakennuksia sekä monenlaista satamatekniikkaa. On

rakennettu jo asuinkerrostalojakin. Uuden rakennuskannan valtaväreinä ovat valkoinen ja kirkkaan sininen. Ust-Lugasta suunnitellaan 30 000 asukkaan kaupunkia. Rakentajia ei paikkakunnalla riitä – ja lieneekö tarvittavaa ammattitaitoa? – niinpä suuret määrät työntekijöitä on tullut hyvinkin kaukaa. Kerrotaan miehiä tulleen Kaukasukselta, Kuolasta ja jopa Kaukoidästä. Hyvät palkat houkuttelevat. Vauraus näkyy uusien, kalliiden autojen rivistöissä, joita on teiden varsille pysäköitynä. Pestit tällä työmaalla kuuluvat olevan vain muutaman kuukauden pituisia. Mutta lyhytkin työrupeama tietää hyviä tuloja.

Kylien rauha on mennyt

Ust-Lugan työmaa merkitsee paljon myös sosiaalisesti. Rakentajat tarvitsevat asuntoja, kauppia, ravintoloita ja palveluja. Seudulla ennestään olevat majoitusliikkeet pullistelevat täynnä, uusia rakennetaan. Tätä ajatellen herää kysymys, miksi Uuden elämän kuntoutuskeskusta, jonka majoituspaikoissa Inkerin kulttuuriseurassa väkikin on joskus majoittu-

nut, pannaan kaiken aikaa ahtaalle öisin ratsioin, kuulusteluin ja sakoin: syynä ei voi olla muu kuin se, että laajeneva satama tarvitsee näitäkin tiloja itselleen. Tien varteen on ilmestynyt kioskeja, kauppia, baareja ja ravintoloita. Ensimmäinen parempi ruokapaikka oli Uuden elämän kuntoutuskeskuksen omistama Shashlik, jota on äskettäin laajennettu. Luutsan vaatimaton kyläkauppa saa pian uuden rakennuksen. Kaupan pitkät aukiolot suututtivat ympäristön asukkaat. He kyllästyivät viinan ostajien öiseen meluamiseen ja tappeluunjakointiin kaupan edustalla. Nyt kaupan aukioloaika on lyhennetty. Vierastyövoima on tuonut kyliin monenlaista levottomuutta, jopa rikollisuutta: asuntomurtoja yms. Moni on myynyt talonsa ja muuttanut muualle. Autioita taloja näkee siellä täällä. Ne ovat niin huonossa kunnossa, että niistä ei ole asunnoksi satamatyöläisille. Satamatyömaan tarvitsemia tavaraa rahdataan kylien läpi yöitä päivää raskailta kuorma-autoilla. Liikenteen melu tunkee kaikkialle.

Kyläläiset ovat erityisen pahoillaan luonnon tuhoutumisesta. Ennen kylien välissä oli sankat metsät täynnä marjoja ja sieniä. Nyt metsät on hakattu ja niitä halkovat tiet. Rannikon asukkaat olivat vanhastaan kalastajia. Satama estää pääsyn merelle, jonka kalatkin lienevät lähteneet melua pakoon. Rannikon suurin työnantaja, alkuaan kalastuskolhoosi, sittemmin kalanjalostamo Lenryba, on lakkautettu jo vuosia sitten. Sen tyhjillään olevat, varmaankin purkamistaan odottavat rakennukset seisovat aavemaisina paikoillaan.

Satamasta myös hyötyä

Niin suuri hanke kuin Ust-Lugan satama merkitsee sekä hyvää että pahaa. Edellä mainittujen harmien vastapainona on seudun talouselämä vilkastunut. Hankkeessa liikkuvat suuret rahat. Ikään kuin korvauksena

Vatjalaismuseo Luutsassa koki monia käytännön vaikeuksia ennen avajaisiaan, joita päästiin juhlimaan heinäkuussa 2013. Kuuluttajana Marina Iljina.

kahdesti tulipalossa tuhoutuneesta (yksityisestä) vatjalaismuseosta on satamaan liittyvän kaasuyhtiön varoilla rakennettu uusi museo. Se muistuttaa perinteistä tilavaa vatjalaistaloa kivimuureineen ja pyörö-hirsiseinineen. Siinä tulee olemaan museo, toimistotilat, joitakin majoitustiloja ja sali juhlien ja tilaisuuksien järjestämistä varten. Museota vasta kootaan. Paikalliset ovat jo tuoneet lahjoituksina monenlaisia perinnesineitä. Museon piha-alueelle tulee kaivo (kulissi, ei veden ottoa varten) ja iso keinu, jollaisia ennen oli vatjalaiskylissä nuorten kokoontumispaikkoina. Museosta odotetaan kylän nähtävyyttä ja monimuotoista toimintakeskusta. Tämän hetken ongelmana vain on se, että museon rakentamisen rahoittanut kaasufirma katsoo osuutensa päättyneen, kun museo on valmis. Toimiakseen museo tarvitsee henkilökuntaa ja muita aineellisia edellytyksiä kuten välinei-

tä, kalustusta, sähköä, lämpöä, talon huoltoa, siivousta jne. Miten tämä järjestetään, ei kukaan vielä tiedä. Aluehallinto ei ole näyttänyt vihreää valoa hankkeen jatkolle. Tähän asti on museota pyöritetty talkoovoimin. Niin, eihän se kesällä vielä ollut toiminnassa eikä valmiskaan. Viralliset avajaiset on kuitenkin pidetty heinäkuussa suuren vierasjoukon ja VIP-väen läsnä ollessa. Ortodoksikirkon siunauskin saatiin, kun paikallinen pappi kävi vihmomassa museon pyhällä vedellä. ”Se on tarpeen”, sanovat kyläläiset. ”Paloihan kaksi edellistä museota poroksi.”

Krakoljen koulu, jossa Inkerin kulttuuriseuran kesäkurssit on pidetty, lakkautetaan tänä vuonna. Koululle on valmistunut uusi talo Ust-Lugaan. Tätä vanhaa, rapistunutta rakennusta tuskin kukaan jää kaipaamaan. Koulua vastapäätä rakennettiin pari vuotta takaperin komea Pyhän Nikolain kirkko. Soikkolanniemellä

Vistinässä on vanha rauniokirkko. Sen mäeltä avautuu komea maisema Suomenlahdelle. Kirkon vieressä on vanha uhripuu, lehmus, jonka ontossa rungossa on kalastajien ja merenkulkijoiden suojeluspyhimyksen, Pyhän Nikolain ikoni. Sen eteen ohikulkijat ovat pudottaneet kolikoita uhrilahjaksi. Kirkon romahtamaisillaan olevia seiniä on tuettu peltilevyin ja tänä kesänä ikkuna-aukkoja oli suljettu levyin. Sisätilaan ovat paikkakuntalaiset kyhänneet pieniä omatekoisia alttareita kuolleille ja kirkon läheisyydessä ennen olleeseen kalmistoon haudatuille omaisilleen. Kuului sellainen uutinen, että kirkkoa ryhdyttäisiin remontoimaan. Tulevatko rahat siihenkin satamasta? Kukaan ei tiennyt, mutta arveltiin rahojen olevan peräisin ortodoksiselta kirkolta ja ihmisten lahjoituksista. Kirkon nykytilan huomioon ottaen olisi varmaan helpompaa rakentaa se kokonaan uudestaan.

VIKTOR KLIMENKO KONSERTOI TAIPALSAARELLA

Kasakka, tinkimätön taiteilija ja venäläisten laulujen tulkitsija Viktor Klimenko konsertoi Taipalsaarella Väinölän seuratalolla Mooses Putron Muistosäätiön järjestämässä konsertissa *Rakastan sinua elämä* 18.8.2013.

Viktor Klimenko on tehnyt pitkän matkan eteläisen Venäjän punaisilta aroilta, tulisieluisen kasakasukunsa asuinmailta kylmään Pohjolaan, kansainväliseksi taiteilijaksi ja kauniitten laulujen sydämeenkäväksi tulkitsijaksi. Hän syntyi 1942 suomalaisten vankileirillä entisen Neuvostoliiton alueella. Vanhemmat olivat joutuneet 1930-luvun stalinismin aikaan Karjalaan. Perhe sijoitettiin vankileiriltä Suomeen, jossa Viktor oppi nopeasti suomenkielen.

Klimenko loi laulajana ja näyttelijänä uransa jo nuorena. Vuonna 1965 hän oli Suomen edustajana

Viktor Klimenko hurmasi yleisönsä Taipalsaarella. Hän ehti piipahtaa myös Putronniemen hiekolla juuri, kun aurinko laski länteen - juuri kuin laulussa.

Euroviisuissa. *Aurinko laskee länteen* jäi elämään suomalaisten mieliin. Hän näytteli Helsingin Kaupunginteatterissa, vieraili muissa teattereissa ja teki elokuvia.

Vuonna 1969 hän räjähti julisuuteen ympäri Eurooppaa levyllään Stenka Rasin. Viktor Klimenkosta tuli kansainvälinen tähti, jonka ura 1970-luvulla oli täynnä esiintymisiä.

Työtahti oli kova. Vuonna 1980 oli jäljellä loppuun palanut ja yksinäisyyteensä eristäytynyt mies, millin päässä itsetuhosta.

Pääsiäisenä 1980 Klimenko koki uskonnollisen herätyksen ja tuli kiskaistuksi pois itsetuhon jyrkän teeltä. Laulut ovat vaihtuneet, mutta värikkyyttään hän ei ole onneksi koskaan kyennyt kätkemään.

PROJEKTITAPAAMINEN PUTRONNIEMESSÄ

Pohjoismaiden ministerineuvosto on tukenut Inkerin kulttuuriseuran, Pietarin Inkerin liiton, Vatjan kulttuuriseuran, Soikula-seuran, Elias Lönnrot-seuran (Viro) ja Ruijan Kveeniliiton (Norja) yhteistä hanketta, jonka tavoitteena on suomalaisten vähemmistökielien vahvistaminen ja kulttuurin lujittaminen entisellä Inkerinmaalla. Projekti päättyy kuluvan vuoden lopussa. Projektikumppanit kokoontuivat 26.–27.7.2012 Taipalsaarelle Putronniemeen pohdiskelemaan kulttuureittensa tilaa ja arvioimaan projektin aikana saavutettuja tuloksia.

Kolme vuotta on toisaalta pitkä aika, mutta toisaalta kovin lyhyt tuokio maailman muuttamiseen. Erityisesti inkerikkojen ja vatjalaisten kohdalla kielen ja kulttuurin hiipuminen on jatkunut pitkään, minkä vuoksi kovin dramaattisia muutoksia ei kukaan voi odottaakaan. Projekti on edennyt pienten askelten periaatteella, ja tekoja on tehty ruohonjuuritasolla, ihmisten parissa. Merkkejä pysyvistä tuloksistakin on nähtävissä.

Yksi oman ympäristön mitta-kaavassa toteutunut, lähes vallankumouksellinen toimintojen sarja ovat Luutsassa järjestetyt vatjan kielen ja kulttuurin kesäkurssit, jotka ovat muodostuneet paikkakunnalla erittäin suosituiksi.

Hyvin vatjaa puhuvia ihmisiä on enää vähän, vain viitisen henkeä. Sellaisia, jotka puhuvat sitä jonkin verran, on ehkä 10.

Heinike Heinsoon mukaan Luutsan kurssit ovat tuoneet paikalle joka kerta myös uusia ihmisiä. Kielitunneilla on käynyt pääasiassa aikuisia tai ikäihmisiä, mutta musiikki- ja tanssiopetuksessa on ollut myös lapsia ja nuoria. Kurseille on osallistunut myös Tarton yliopiston fennougristiikan opiskelijoita, jotka ovat tehneet samalla kenttätöitä ja nauhoituksia sekä valokuvanneet ympäristöä. Koska ei ole olemassa vatjan kirjakieltä, eri seutujen ja kylien murteiden kesken vallitsevien erojen huomioon ottaminen asettaa

Vähemmistökielien ja -kulttuurien tilaa pohtineen seminaarin osanottajat paneelikeskustelussa. Vasemmalta Marina Iljina, Dmitry Harakka, Wladimir Kokko, Heinike Heinsoo, Helena Miettinen ja Kaisa Maliniemi.

omat haasteensa. Kurssit ovat toimineet. Säännöllisesti opetukseen osallistuneiden ihmisten kielitaito on kohentunut.

Onnistumisen kannalta keskeistä on ollut Krakoljen koulun apulaisrehtorin Marina Petrovan toiminta kurssien hyväksi. Hän on järjestänyt koululta kurssipaikan, mahdollisuuden ruokailuun ja opettajien yöpymiseen. Kurseista on tullut paikallisten vatjalaisten ”kesän kohokohta”, johon on jo totuttu.

Heinike Heinsoo ja Tarton yliopiston opiskelijat ja kurssin opettajat ovat itse valmistaneet kurseilla käytetyn oppimateriaalin, sillä valmista ei ole. Tänä kesänä valmistettiin myös vatjalainen lauluviikko. Vatjan aapisen / lukukirjan aikaan saaminen olisi seuraava tärkeä toimi. Vatjan sanakirjat ovat jo olemassa. Suunnitelmissa onkin ABC-čirjan/lukukirjan aikaansaaminen. Mooses Putron muistosäätiö on saanut hankkeeseen avustuksen.

Vatjan kieltä on kohta vuoden ajan opiskeltu myös sosiaalisessa mediassa. Facebookissa toimii ”Sana vatjaa päivässä”-sivusto, joka aloitettiin vuoden 2012 lokakuussa

kokeiluna. Heinike Heinsoo suunnittelee sanat, Helena Miettinen viene ko. nettisivulle. Ruotsissa asuvat inkeriläiset seuraavat sivuja ja kääntävät sanat ruotsiksi. Sivun suosio on yllättänyt kaikki: Sana vatjaa päivässä-sivua seuraa 267 ihmistä.

Vatjan kulttuuriseuran puheenjohtaja Marina Iljina kertoi, että Luutsaan on avattu hiljattain Vatjan museo. Museolla on erittäin suuri merkitys Laukaansuun vatjalaisille. Museo on rahoitettu Ust-Lugan sataman kaasuyhtiön Siburin tuella ja siitä suunnitellaan kulttuurin monitoimikeskusta. Museossa voi jo pitää tilaisuuksia, esimerkkinä toukokuussa järjestetty vatjan kielen päivä, mutta oheistilat ovat vielä kesken. Paikallisille asukkaille museo merkitsee paljon, sillä kaksi edellistä museota tuhoutui tulipalossa. Vaikka museota ei ole vielä virallisesti rekisteröity, ihmiset tuovat sinne jo esineitä.

Siellä pidettiin myös vatjalaisten vuotuiset kesäjuhlat. Virallinen taho on suhtautunut museohankkeeseen hieman torjuvasti. Paikallishallinto oli vähällä kieltää kesäjuhlien pitämisen. Leningradin alueen viranomaiset eivät tunnusta museota, koska sitä ei

ole ”virallisesti” perustettu. Siburyhtiön ja aluehallinnon edustajat tulivat kuitenkin käymään juhlassa. Tällä hetkellä museota hoidetaan vapaaehtoistyönä. Pääongelma on se, että rahoittava yhtiö katsoo oman osuutensa olevan lopussa, kun museo on rakennettu. Ongelmaksi jää, miten museon ylläpito hoidetaan tulevaisuudessa? Naapurissa sijaitseva Ust-Lugan satama on valtava laitos, jossa käy kaiken aikaa tärkeitä vieraita Venäjältä ja ulkomailta. Museosta voisi tulla kulttuurinen käyntikohde, jonne vieraat voitaisiin tuoda.

Tietoa Vatjasta ja vatjalaisista on saatavilla myös Vatjan virtuaalimuseon kautta. Sivuston ovat koonneet pääasiassa Vatjan kulttuuriseururan aktivistit Katja Kuznetsova ja Tatjana Jefimova. Sivujen tekninen valmistus ja nettiin vieni on ostettu pietarilaiselta alan yritykseltä. Tukiprojektin tavoitteena on kääntää museon tekstit eri kielille myös vatjaksi, suomeksi ja englanniksi. Inkerin kulttuuriseura auttaa tässä.

Myös inkerikko (izhora-) kielen suuri ongelma on, että puhujien määrä on vähäinen ja vähenee. Inkeroisilta puuttuu lisäksi keskeinen, kieltä hyvin hallitseva opettaja. Inkerosten kielikursseja on pitänyt Nikita Djatshkov, mutta hänen ollessaan armeijassa kurssitoiminta keskeytyi puoleksi vuodeksi. Hän tosin suunnitteli lasten kurssin ohjelman ennen armeijaan lähtöään. Djatshkovista toivotaan Luutsan Vatjan museon johtajaa, kun museon status saadaan virallisesti hyväksytyksi.

Inkerikkokielen kurseilla kävi viikoittain noin kahdeksan nuorta, mitä on pidettävä kohtalaisen hyvänä tuloksena. Kurssi on ajan kuluessa muuttanut muotoaan ollen nyt jonkinlainen keskustelupiiri. Loma-ajaksi kurssilaisille annettiin kotitehtäviä. Kurssilaiset olivat hyvin motivoituneita ja pitivät opetuksesta. Pääongelma on, että Nikita joutuu toimimaan yksin. Hänellä ei ole tutoria, jolta kysyä neuvoa ja jonka kanssa keskustella periaatteista. Kurseja haluttaisiin jatkaa.

Soikula-seura julkaisi lasten värityskirjan, mutta paikallinen

päiväkodin johtaja suhtautui hyvin varautuneesti sen käyttöön. Hän otti sen käyttöön päiväkodissa vasta tänä keväänä. Edistystä sekin. Inkerikkokielen kalenteri on käytössä, ja se toimii osaksi myös kielenoppaana.

Merkittävä puute on kunnollisen sanakirjan puuttuminen. On vain Nirvin vironkielinen sanakirja, venäläistä ei ole.

Soikkolanniemellä on valmistettu projektiin liittyen (ja viranomaisten luvalla) katu- ym. kylttejä, joissa nimet ovat myös inkerikkokiellellä. Myös inkerikkojen kesäjuhlan kanssa ilmeni ongelmia, viranomaiset olivat vähällä kieltää sen, sillä oli epätietoisuutta, saadaanko inkerikkokieliä kylttejä pystyttää. Säännösten mukaan, jos tilaisuuteen osallistuu yli 50 ihmistä, lupa on saatava kylänjohtolta ja tilaisuudesta tehtävä ilmoitus poliisille. Tähän vedoten juhla voitiin pitää. Lupa tuli vain kaksi päivää ennen juhlaa.

Soikkolanniemellä ilmestyy Soikula-seuran lehti Soikinskij Kraj, joka joskus julkaistaan inkerikkokiellellä. Kirjoittajia on eri puolilta, monet haluavat kirjoittaa etenkin osastoon ”Sananlaskuja ja tarinoita”. Lehdellä ei ole päätoimittajaa, vaan toimitusneuvosto. Lehdessä pyritään julkaisemaan ilmoitukset kurseista ja tapahtumista. Myös Inkerikoilla on oma Facebook-sivu.

Lauluyhtye Talomerkit on julkaissut CD-levyn, jossa on 16 kappaletta. Tarkoitus on jatkaa tuottamalla toinen CD Soikulan laulu-yhtyeen lauluista. Levyn valmistuksessa on ongelmana se, että on vaikeaa saada laulajia yhtä aikaa studioäänityksiin Pietariin.

Inkerikkokalenteria on tarkoitus julkaista edelleen. Sen parissa työskentelee 5-7 henkeä. Seuraavaan kalenteriin, jonka koko tulee edellistä pienemmäksi, tulee kuviksi inkerikkolasten piirustuksia.

Inkeroisikieliset katukilvet ovat nousseet Soikkolanniemelle.

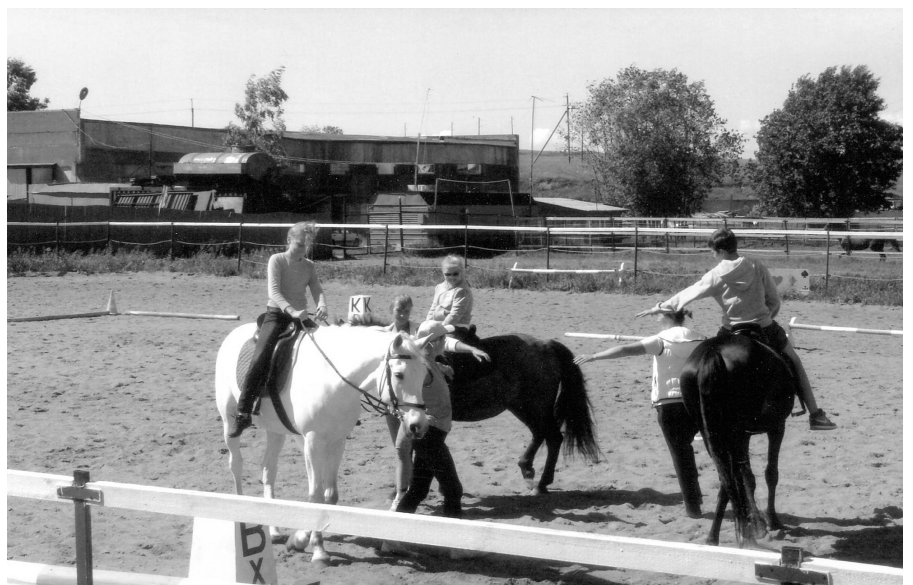
Inkerosten kesäjuhlissa tehtiin myös käsitöitä.

Pietarin Inkerin Liiton puheenjohtaja Wladimir Kokko kertoi, että inkerinsuomalaisten määrästä ei ole tilastoja. Kukaan ei siis tiedä, paljonko heitä on tai millainen heidän suomenkielen taitonsa on. Suomea käytetään esim. kirkkojen jumalanpalveluksissa. Kirkossa käy kuitenkin enää vain vähän väkeä, ja palvelukset pidetään usein kaksikielisinä.

Pietarin Inkerin Liiton suomenkielen kurssit ovat suosittuja ja täynnä. Taustalla on se, että monet haluaisivat muuttaa Suomeen. Suomenkielen kursseja on nyt käynnissä seitsemän. Osallistujat ovat aikuisia ja hyvin motivoituneita. Opetus on käytännönläheistä, ei teoreettista eikä akateemista. Murreongelma on olemassa. Jatkokursseja toivotaan koko ajan.

Marian kirkolla toimii vanhusryhmä, jonka toiminta menee hyvin.

Lasten kielikursseja ja -leirejä järjestettäessä on muistettava, että pietarilaisilla lapsilla on nykyään paljon harrastuksia. Käytännössä lasten kursseja voi järjestää viikonloppuisin ja loma-aikoina. Lasten kielileirejä ei ennen vuoden 2013 kesää ole muutama vuoteen pidetty. Aikaisemmin niitä järjestettiin Suomessa, mikä oli helppoa, sillä ammattimaisia opettajia oli saatavissa. Tänä vuonna lasten leiri järjestettiin ja sille oli runsaasti tuloja. Leirille otettiin 13 lasta, lisäksi oli leirinjohtaja ja kolme opettajaa. Kuusipäiväinen leiri pidettiin Keltossa. Opettajien löytymisen suhteen oli ongelma, kun Kelton teologinen instituutti ei hyväksynyt tarjottuja opettajia, jotka olivat eronneita. Uudet kuitenkin löydettiin. Leirillä oli monipuolinen ohjelma ja se onnistui lopulta hyvin. Saatiin myös paljon kokemusta. Samalla Pietarin liittoon saatiin oma lasten kohderyhmä, mikä pohjalta voidaan jatkaa.

Kelton kesäleirillä lapset ja nuoret opiskelivat suomen kieltä ja Inkerin kultuuria monin eri menetelmin: Oppitunneilla, vanhojen ensineiden kautta, laulamalla, leikkimällä ja jopa keilaamalla ja ratsastamalla. Yläkuvassa Wladimir Kokko esittelee perinteisiä esineitä, keskellä on menossa Kolme varista -esitys ja alakuvassa kurssi vieraili ratsastuskoulussa.

KIELI ON IHMISEN KAIKKI.

Se peittää kaiken kuin rakkaus

Valtioneuvos Riitta Uosukainen.

*Kaukaisen koivun lehdet puhuu tuuli
harvaksi,
Läheisen koivun lehdet harvenevat
koivua ravistaessa.
Jos tahdot säilyttää läheisen ystävän,
tulee silmiesi palaa,
Jos kaukaisen, sydämesi.*

(Mansikkasauna, valikoima marien eli tseremissien lauluja, suom. Marjukka ja Jorma Eronen).

Kielet ovat ajatuksissani aina. Minua ei ahdistaa ruotsi eikä englantia, eikä venäjä, ei amerikkalainen yhtenäiskulttuuri, puhumattakaan yleiseurooppalaisuudesta. Suomen kansa, suomen kieli, kirjallisuus ja kulttuuri ovat niin lujat, että ne pitävät puolensa, jos kohta erilaisia vaaroja, mm. nousukkuutta, on näkyvillä. Ne voimme torjua, tahtoakin on.

Minua ahdistaa eräiden muiden suomalais-ugrilaisien kielten kohtalo.

Suomesta tiedetään edelleen peräti vähän muualla Euroopassa, muusta maailmasta puhumattakaan. Silti EU-aika on ollut meille onneksi. Euroopan kulttuurimosaiikissa kimaltaa Suomen pala kuin revontulet, Aurora Borealis. Suomen kieli on EU:n virallinen kieli, niin kuin toinen kotimaisemme. Koskaan ei ole suomea opiskeltu ulkomailla niin paljon kuin nyt EU-aikana, eikä suomea vieraana kielenä omassa maassa. Samaan aikaan toisaalla eletään ahdingossa, kielikuoleman partaalla. EU:ssa olevilla Virolla ja Unkarilla ei näytä olevan hätäpäivää, unkarin kieltä puhuu nelisentoista miljoonaa, viroa vajaa miljoona, ja molemmilla on komea kirjallisuus. Virossa on venäläisvähemmistön kanssa kieliongelma. Unkari taas on kuin sodan jälkeen leikattu kakkupaperi, jonka ulkopuolelle jäi unkarinkielisiä suuriin ongelmiin mm. Transilvaniaan. Mutta myös Venäjällä suomalais-ugrilaiset vähemmistökan-

Valtioneuvos Riitta Uosukainen

sat ja –kielet ovat yhä vaikeuksissa, vaikkei ovelle koputtaminen öiseen aikaan enää välttämättä merkitse samaa teloitettavaksi tai vankilaan viemisen pelkoa kuin Neuvostoliiton aikana ja jo sitä ennen. Metalliputki voi edelleen heilahtaa. Oman kielen ja kulttuurin harjoittamisen mahdollisuus vaihtelee, ja suojasää on jäänyt lyhyeksi.

*On hirmuvaltiaan kosto
kuolemaa kauhemp.
Lentäköön uutinen kaikkialle
haarahaukan siivin:
Kapinoivia marilaisia kuljetettiin
ympäri maata
kielettöminä,
kätet katkaistuina.*

(Valentin Kolumb. Kaikilla kielillä sydämen laulu on sama. Mari. Suom. Leena Lauajainen).

Onneksi ei tarvitse sanoa, ettei Suomessa ole tehty mitään suomalais-ugrilaisien kielisukulaisten hyväksi.

Intelligentsian piirissä kuitenkin vahvasti korostetaan suomalaisten geeniperimän läntisyyttä, samaten lainasanojen germaanisuuksi ja muuta länsieurooppalaisuutta. Totta sekin, mutta rakenteelliset yhteydet suomella on sukukielimmme idässä ja etelässä. Meissä on sekä länttä että itää. Jokaisen kielen kuolema on maapallolla surun paikka, joten toivoisi aktiivisuutta näissä kysymyksissä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee olla valppaana, eikä alkaneita sukukansaojelmia saa keskeyttää eikä unohtaa. Tuntuu kuin riittäisi, että voi sanoa: täällä on käyty, tätä on sivuttu, tähän voi panna rastin ruutuun.

Onhan meillä hyviä seuroja, yhteisöjä ja yksilöitä, jotka palavat suomalais-ugrilaisuudelle. On M.A. Castrenin seura, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kansallisarkisto ja Jussi Nuorteva. Onpa virkahenkilöitä ministeriössäkkin, jotka raapivat projekteihin rahaa. Meillä on eteviiä tutkijoita, kääntäjiä, runoilijoita, palvasieluisiakin, Helena Miettinen, Leena Laulajainen, Ildiko Lehtinen, Hannu Launonen, Raija Barten, Marjukka ja Jorma Eronen, Kaisu Lahikainen, Vilmos Voigt, Jouko Vahanen, Arvo Survo ja monet muut. Edesmenneistä haluan mainita Aale Tynnin ja Anna-Maija Raittilan. Meillä on myös kunnianhimoisia ja nöyriä elokuvantekijöitä, jotka ovat tehneet uskomatonta työtä mm. Siperian kansojen hyväksi. Viron tasavallan tuonilmaisiin siirtynyt presidentti Lennart Meri, mies, joka oli nähnyt samaanin, tuli tutuksi ensinnä kansatieteellisistä filmeistään ja vierailuistaan mm. äidinkielen opettajien seminaarissa Lappeenrannassa; Vesilinnun kansa oli merkittävä teos. Juha Pentikäinen on niin ikään samaanien tuttava. Meillä on Markku Lehmuskallio, Anastasia Lapsui – itse nenetsi -, Virke Lehtinen ja Kirsikka Moring. Ja meillä on Sofi Oksanen.

Erilaisia sukukansojen oheisnäyttelyjä on saatu nähdä Helsingissä, Porissa ja Salossa. Imatralla on jo vuosia ollut yhteistyötä Ugrijuhлина; eläköön Juha Iso-Aho ja Humak.

Tämä etevien ja harrastuneiden joukko ja heidän valiokatsojansa ja -lukijansa ovat kuitenkin pieni jos kohta kasvava osa kansaa. Sähköiset viestimet eivät ole kiinnostuneita; onneksi Udmurtian mummut Euroviisuissa menestyivät ja vilahitivat julkisuuteen. Suuri enemmistö hädin tuskin tietää nimeltä lähisukulaisiammekaan, karjalan kieli ja sen murteet sekä suomen kielen kaakkoismurteet ovat sulassa sekamelskassa. Etäiset sukulaiset ovat ties mitä moguleja. Turha toivo on ollut, että EU:ssa suomalais-ugrilaisuus olisi saanut lisää voimaa auttaa heikompia kielisukulaisia, ei sitä ole edistänyt Venäjän Euroopan neuvoston jäsenyysskään. Unkarissa on esiintynyt ugrilaisuuden kieltäviäkin virtauksia!

Lähinurkatkin ovat siivoamatta. Odotan kovin tämänpäiväistä paneelikeskustelua, joka päivittää tilanteen, jota en tunne.

Vielä 1980-luvun alussa eduskunnan sivistysvaliokunta teki matkan Lappiin ja myös koltansaameilaisten luo. Siellä elettiin Mikael Agricolan aikaa. Saamen kielet ovat kieliä, pohjoissaamen, inarinsaamen ja koltansaamen puhujat eivät ymmärrä toisiaan. Oppimateriaalia koltansaameksi ei ollut, opettajia loi sitä siinä edessämme oppilaiden vihkoihin. Sitä paitsi vuosikymmenet oli rangaistuksen uhalla kielletty

Soikulan laulun jäsen Elena Vasovskaja (yläkuva) esitti inkeröisten kansanlauluja.

Talomerkkien musiikki sai pikkuiset Mashan ja Helenan tanssin lumoon. Vasemmalta Irina Demidova, vierellään tulkkina toiminut Wladimir Kokko, Dmitry Haraka, Aina Jakkola ja Janika Harakka.

Arvo Survo ryhmineen esitti tapahtumassa vatjankielisen Korpimessun.

käyttämästä äidinkieltä, ”koirankieltä”. Ei ole ihme, että kielitraditio oli kuivunut. Nyt tilanne on hieman parantunut, saame on saanut oman lakinsa. Viittomakieli, romanien kieli ja karjala ovat päässeet perustuslain pykälän suojaan.

Kieli on ihmisen kaikki. Viro itsenäistyi uudelleen kielen ja kulttuurin varassa; saimme kokea laulavan vallankumouksen. Uskon suomen ja viron kielen säilyvän, vaikeampaa on karjalan, vepsän ja liivin kielillä. Vatjan kieli hengittänee elvytyksen varassa. Presidentti Mauno Koiviston paluumuuttajaukaasi imaisi lähialueilta suomen ja muiden viimeksi mainittujen suomensukuisten kielten puhujia Venäjän- Karjalasta, Inkerinmaalta ja Virostakin.

KOTI KULKEE MIELESSÄ MUKANA

Europarlamentaarikko Mitro Revon puheenvuoro Putronniemessä 29.6.2013

Mikä on koti? Kovia kokeneille kansoille ja heimoille, kuten inkeriläisille ja omalle heimolleni karjalaisille koti on enemmän tai vähemmän virtuaalinen paikka, kuten nykyään sanottaisiin. Henkinen koti ei aina ole fyysinen koti, syystä tai toisesta kotiseudulta on jouduttu lähtemään.

Kotiseudulta lähteminen ei aina ole pahaksi. Moni nuori lähtee etsimään onneaan Euroopan ja maailman suurkaupungeista, joissa on toisenlaisia mahdollisuuksia kuin kotikylillä. Rauhallisissa merkeissä ja vapaaehtoisesti lähteneidenkin mielissä vanha koti usein kulkee mukana. Brysselin suomalaisen eurovirkamiehen kodin tunnistaa usein ikkunassa roikkuvista Marimekon verhoista. Olohuoneen pöydällä voi olla rivi Aalto-maljakoita ja keittiössä muumimukeja.

Ja heti kun koulut heinäkuun alussa loppuvat, pakataan Brysselissä kasvaneet ja usein syntyneetkin suomalaislapset auton takapenkille jopa suoraan todistusten jaosta, ja ralli Travemündeens ensimmäiselle mahdolliselle Suomen-lautalle alkaa. Sitten mennään mummolaan tai kesämökille ja opetetaan pikkulapsille suomalaisuutta ja harvemmin Brysselissä tarvittavaa sanastoa: ”sauna”, ”järvi”, ”lenkkimakkara” jne.

Niille, joiden koti on jäänyt sodan, sodanuhan, taloudellisen tai muun pakon takia, kodin idea on vieläkin rakkaampi. Kerrotaan, että jotkut Espanjan Andalusiasta 1400-luvulla paenneiden maurien jälkeläiset Pohjois-Afrikassa säilyttäisivät yhä muinaisten kotiensa avaimia muistona. Ei ole mahdotonta, etteikö kivenmurusia Karjalan kotitalojen kivijaloista säilyteltäisi yhtä kauan. Koti voidaan hävittää maan päältä, mutta ei suvun muistista, jos tarina halutaan ja osataan siirtää lapsille ja nuorille. Haaste onkin sen tekeminen ilman katkeruutta.

Omat vanhempani, jotka olivat

Mitro Revon karisma ihastuttaa joi-takin ja ärsyttää toisia. Moni tul-kitsee Mitron naisille kohdistamat kohteliaisuudet tungetteluksi. Sana hänellä on hallussaan ja elämäniloa muillekin jaettavaksi.

kumpikin karjalaisia, antoivat minulle ihanan kodin Helsingin Kruununhaassa. Koin, että heidän kummankin kotikaipuu oli tärkein osa kotiani. Sain omin korvin kuulla Suojärven Hirsylänmutkan Hautavaaran kylästä ja rajan tuolla puolen olevasta Jessoilan kylästä. Äitini halusi välittää minulle rakennetussa kodissa jotain erityistä rajan tuolle puolen jääneestä kodista. Imin äitini maidosta myös ihmeellisen kotikaipuun oikeaan kotiin, joka on pysyvä ja ikuinen. Vanhempani oppivat kertomansa mukaan rakastamaan Karjalaa, kun he saivat toimia jatkosodan aikana Äänisen rannoilla. He kertoivat löytäneensä juurensa ja itsensä. Samalla he rakastuivat toisiinsa. Kihlautuivat Äänislinnassa, menivät naimisiin Sortavalassa, kasvattivat 13-lapsisen perheen Helsingin keskustassa.

Pakkoluovutettuun Karjalaan he eivät rohjenneet mennä. He halusivat säästää sydäntään ja elää vain muistoissaan. Äitini tosin pyysi nuorempia veljiään tuomaan kotikalmiston ja kotijärven hiekkaa pantavaksi omaan arkkuunsa.

Sillä hiekalla olen haudannut hänet, isäni ja useamman enoni. Kourallinen hiekkaa riitti hänelle kodiksi. Ja voi, se onkin niin kevyttä, vaaleaa, kuin kultahiutaleita vain!

Ortodoksille usein ikoni, joka rakkaimpana esineenä kiinnitetään uudessa kodissa tärkeimmälle ja näkyvimmälle paikalle, on usein oikean kodin vertauskuva. Se on kuin ikkuna, joka on raollaan oikeaa ja alkuperäistä kotia kohden. Niin kirkkokin opettaa, ikoni on kuin ikkuna taivaaseen.

Kaikkien heimojen kodittomuus on omanlaistaan. Viikunalehtaan Välimeren rannalla kaipaava palestiinalainen ei pääse kotiinsa kuin unessa ja mielikuvituksessa. Suomen karjalainen voi käydä kotitalonsa rannioilla, ellei niiden paikalla jo kohoa pietarilaisen liikemiehen kesähuvi. Ja Pietari on myös Inkerin kohtalonkysymys. Monet Inkerin vanhat kyläyhteisöt ovat jo suurkaupungin lähiöitä. Miten sovittaa inkeriläisyys yhteen Pietarin ja pietarilaisuuden kanssa? Jokaisella perheellä on varmasti tästä oma sovelluksensa.

Missä ylipäänsä on inkeriläisen koti? Suomessa vai Venäjällä? Nykypäivän vai muistojen Inkerissä? Osaatte vastata kysymykseen paremmin kuin minä, mutta yritän silti pohtia asiaa hieman. Uskallanko arvata, että monella inkeriläisellä on Suomessa ollessaan ikävä Venäjälle ja Venäjällä ollessaan kaipuu Suomeen? Sellainen olo, että ei ole kotona oikein missään – vaiko sellainen, että on kotonaan molemmissa maissa?

Toivoisin, että jälkimmäinen olisi totta - että inkeriläiset voisivat olla ylpeitä kuulumisestaan sekä Suomen että Venäjän kulttuuriin, molempien kulttuurien ja kielten osaamisestaan ja asemastaan siltana kahden maan välillä. Suomen ja Venäjän välillä on paljon väärinkäsityksiä ja kummallisia luuloja naapurimaan oloista. Inkeriläiset ovat se etujoukko, eliitti, jolla on elävä side molempiin maihin, kyky toimia molemmissa kulttuureissa ja – koti aina mukanaan, olivatpa Suomessa tai Venäjällä. Meidän, joille ei ole tätä rikkautta itsellemme suotu, tulisi hyväksyä se ja arvostaa sitä.

ILMO HÄKKINEN TULKITSEE BALLADEISSAAN TYNNIN RUNOJA

Trubaduuri Ilmo Häkkinen vieraili Putronniemessä Koti kulkee mielessä mukana - tapahtumassa 29.6. ja esitti Aale Tynnin runoihin tekemiään sävellyksiä.

Ilmo Häkkinen tutustui Aale Tynni runouteen 1960-luvun loppulla yliopisto-opintojensa alussa. Hän oli aloittanut säveltämisen 1967 ja säveltänyt jo muutamien runoilijoiden tuotantoa, kuten Einar Vuorelaa, Oiva Paloheimoa ja Kaarlo Sarkiaa. Häkkinen kartoitti sävellyskohteita Jyväskylän kirjastossa ja alkoi lukea myös Tynnin runoutta. Ensimmäiset Tynnin runoihin tehdyt laulut olivat vuodelta 1973.

Samana kesänä Häkkinen teki perustamansa Bardit-yhtyeeni kanssa kiertueen, jonka nimi oli - Tynnin runoa myötäillen - Ja aina runo virtaa. Samoihin aikoihin hän oli yhteydessä Aale Tynniin henkilökohtaisella tasolla. Häkkisestä Aale Tynnin runous on samalla kertaa hyvin laulullista ja lausunnallista. Runoja oli laajasti yhtyeen ohjelmistossa mm. Rohdinmekkoballadi ja Tanssilaulu pitkään lausuttuna. Tynni-pohjaisia konserttikokonaisuuksia oli useina vuosina otsikoilla: Rohdinmekkoballadi, Hovirunoilija, Jotakin jatkuvuudesta... Ohjelmisto tehtiin draamallesiksi kokonaisuuksiksi tehosteinen. Bardit-yhtye lopetti vuonna 1978, mutta vielä myöhemmissäkin yhtyeisään (Ruokopilli, Varjoleikki ja nykyinen Empatica) Häkkinen on käyttänyt paljon Tynni-ohjelmistoa, jota hän on säveltänyt sarjoittain viimeksi 1994, 1997 ja 2008-10.

Yhtyeen kanssa Häkkinen ihmetteli aikanaan, miksi Tynniä oli sävelletty varsin vähän ennen Bardit-yhtyettä. Myöhemmin hänelle selvisi, että hän ja Mustapää olivat 1960–70-luvuilla jonkinlaisessa kulttuuripoliittisessa paitsiossa liian "konservatiiveina". Samoin laulullinen runous katosi sen ajan tuotannosta.

Trubaduuri Ilmo Häkkinen kitaroineen Putronniemessä.

Häkkinen on itse koko ikänsä toiminut trubaduurina, välillä näkyvämmän ja välillä hiljaisemmin. Musiikki ei ole koskaan ollut hänen päätyötään. Hiljattain eläkkeelle päästyään Häkkinen aikoo jatkaa pienimuotoisesti kouluttajana, kirjoittajana ja trubaduurina.

Aale Tynnin syntymästä 100 vuotta 3.10.2013

Kuusivuotiaana Aale Tynni pakeni perheineen Venäjän vallankumousta Kolppanasta Suomeen. Runotyöstä kasvoi lukijoiden rakastama lyyrikko ja arvostettu suomentaja. Hän sai yli 50-vuotisella urallaan useita palkintoja, sävähdyttävimpänä Lontoon taideolympialaisten kultamitalin 1948.

20.9.2013 ilmestyvässä Aale Tynnin elämäkerrassa Aale Tynni. Hymyily, kyynel, laulu, kerrotaan runoilijan koko värikäs elämänsä. Nuoruuden avioliitosta syntyi kolme lasta, Aale Tynnin ja Martti Haavion suhteesta skandaali. Uusia ristiriitoja järjestivät taiteelliset taistelut ja per-

heen toistuvat tragediat. Kirjan ovat toimittaneet Aale Tynnin tytär Riitta Seppälä ja hänen poikansa dosentti Mikko-Olavi Seppälä.

Aale Tynnin runoudesta Ilmo Häkkisen tulkitsemana on mahdollista nauttia Inkerin kulttuurikahvilassa 27.11.2013 klo 16–18. Kulttuurikahvila kokoontuu normaalista poiketen Karjalatalon Inkerikodissa.

Putronniemen kesätapahtumissa on ollut ruokaa tarjolla. Lohikeitto valmistui mahtavassa soppatykissä Arja Niskanen-Rinteen ammattitaidolla. Sää on suosinut joka kerta ulkoilmatapahtumia, joita on saatu viettää auringonpaisteessa sinitaivaan alla.

MEMORYBOXIIN KERÄTTIIN AISTIMUISTOJA

Muistorasiast – Memoryboxes on vuonna 2012 käynnistynyt oppimiskumppanuusprojekti, jossa organisaatioita seitsemästä eri Euroopan maasta kokoaa yhteistä muistolaatikkoaan, jonne tallennetaan eri maissa ja kulttuureissa elävien ihmisten muistoja yhteisesti sovituista aiheista.

Kevään 2013 teemana ovat eri aistien välityksellä tallentuneet lapsuuden ja nuoruuden muistot. Jokainen kumppani tahollaan haastattelee ihmisiä Suomen lisäksi Saksassa, Puolassa, Liettuassa, Italiassa, Norjassa ja Bulgariassa seuraavista teemoista:

– Kun ajattelet lapsuuttasi, niin mitä kuvia ja mielikuva nousee mieleesi?

– Mikä esine, jota olet kosketanut, on tehnyt sinuun voimakkaimman vaikutuksen?

– Muistatko jonkin äänen, soiton, laulun, metelin, joka on vaikuttanut sinuun vahvasti?

– Minkä maun yhdistät lapsuuteesi?

– Mitä tuoksua tai hajua et unohda koskaan?

– Mikä historiallinen tapahtuma on vaikuttanut sinun elämääsi?

Olemme kokoontuneet tammi-maaliskuussa 2013 muistelemaan lapsuudessamme aistimiamme näkö-, kuulo-, haju-, maku- ja kosketusmuistoja sekä vaikuttavia historiallisia tapahtumia Helsingissä, Inkerin kulttuuriseurassa sekä Taipalsaarella Saimaanharjun torpalla välillä itkien, välillä nauraen.

Muistojen kuvia

Lapsuuden muistikuvissa kesät olivat pitkiä ja lämpöisiä. Aamut autereisia ja illat lempeitä. Niityillä kukkivat kukat ja hyönteiset pörisivät.

Sauna on osa suomalaista syvä-

kulttuuria. Saunamuistot ovat piirtyneet mielikuviin ja niitä on tallentunut myös tuoksujen, tuntoaistin ja korvien kautta. Myös kesä ja järvenranta ovat osa yhteistä muistoaarteistoa. Talvisia muistoja puolestaan ovat lapsuuden kelkkamat ja joululahjaksi saatu potkukelkka. Mutta aikuiseksi vartuttua useimmat kelkkamat ovat menettäneet uljuuttaan.

Suomi oli – ja on vieläkin – varsin monokulttuurinen maa. Suomen romanit elivät valtavirrasta poikkeavalla tavalla. Heitä pelättiin ja vieroksuttiin. Kuva pitsiliinoja kaupustelevista romaninaisista ei haihdu.

Kuulomuistot

Suomalaiselle hiljainen luonto on rakkaimpia kuulomuistoja. Kesäaamun rauha, jonka hiljaisuuden rikkoo vain lintujen laulu. Kaupunkien äänimaisema on monimutkaisempi. Muistolaatikkoon ovat tallentuneet puistossa soittanut puhallinorkesteri ja kiihkeät matonpiiskaajat kivipihalla. Samoin junan kolina. Kaupungeissa kiersivät myös pihasoittajat, joille heitettiin palkaksi lantteja nenäliinaan kieltäytynään. Talvisin musiikki kaikui luistinradoilla. Muistatko Monrepos ja Musta ruusu olivat kovia hittejä. Kesäisin tanssilavoilla tutustuttiin poikiin musiikin tahdissa. Toiseltaista rytmiikkaa kaikui parvekkeilta, kun talon naiset kilpaa piiskasivat mattojaan.

Makumuistoja

Makuasioista ei voi kiistellä – sanotaan. Tämä pitää paikkansa myös makumuistojen kohdalla. Se mikä toisen mielestä maistuu suussa suloiselta, on toisesta inhokki. Mutta jotkut makumuistot ovat kiistatta suunmukaisia: tuoreet mansikat, vasta-paistetut piirakat ja tuore pulla. Tuoreen pullan lisäksi karamellit, lauantausau-

nan jälkeen nautittu punainen limsa, hapankaali ja possunnahka kuuluvat maistuviin makumuistoihin.

Lipeäkala, salmiakki ja mämmi herättävät sen sijaan ristiriitaisia tunteita. Valkokastikkeen ja maustepippurin kanssa tarjoiltu lipeäkala on toiselle joulun ykkösherkku, kun taas toinen ei valkoista kalaruokaa suostu maistamaan. Myös ensimmäiset appelsiinit muistetaan. Kaunista ja harvinaista herkkua maisteltiin innokkaasti, mutta pettymys oli suuri. Maku oli liian hapan.

Mansikoiden tapaan suhde makaronivelliin on yhtenevä, toisin käännteinen. Kansakoulussa tarjottu makaronivelli riittää loppuelämäksi.

Hajut ja tuoksut

On huomattu, että hajut herättävät mieleen tapahtumia herkemmin kuin muut aistit. Hajuelämyksiin liittyvä oppiminen alkaa syntymän jälkeen. Jo viikon iässä vauva osaa erottaa omaan äitiin liittyvät hajut vieraan naisen hajuista. Hajuilla on siis merkitystä ja vaikutusta. Hajuaistin tehtävä on myös suojella ja auttaa henkinjäämisessä. Se muun muassa ohjaa ihmisen välttämään epämiellyttäviä ja vaarallisia hajuja, kuten pilaantunutta ruokaa ja kaasuja.

Lämpimässä olevan saunan piipusta nousevan savun tuoksu tunkeutuu syvälle ja tekee hyvää. Samaa tekee saunavihdan (tai vastan) tuoksu huolimatta siitä, ovatko oksat tuoreita

tai kuivattuja. Myöskään liiterissä kuivumassa olevista vihdoista lähtevä aromi ei unohdu.

Rakkaita tuoksumuistoja ovat myös keväisen luonnon tuoksu saateen jälkeen, kukkivat kielomättäät, metsämansikat sekä vastaniitetty ruoho ja kuiva heinä. Miellyttäviä tuoksumuistoja on kaadetuista puista lähtevän pihkan tuoksu hyvälle. Pienen koiranpennun lämmin tuoksu on ainakin koiranystävien mieleen.

Keittiöön yhdistyvät monet mukavat tuoksumuistot, niistä päällimmäisinä itse jauhettu kahvi ja vastapaistettu pulla.

Yksi raikkaimmista tuoksuista lähtee ulkona kuivatusta pyykistä. Tuulessa liehuneet lakanat ja mäntysuovalla pestyt matot ovat parhaimmillaan ilman muita huuhteluaineita.

Tupakantuppien haju on luotaan työntävä. Sen sijaan Tabac original -partavesi jakoi mielipiteet. Tabaciin voi kytkeytyä nuoruuden rakastettu. Vielä nytkin, vuosikymmenien jälkeen Tabacin tuoksu saa polvet veltoiksi. Neuvostoliitossa varttuneille taas Krasnaja Moskva -hajuvesi tuomonia muistoja mieleen.

Kosketus

Kosketuksen jäljet iholla, kehoon talentuneet tuntomuistot kuuluvat myös ihmisen syvimpiin kokemuserrostmisiin. Vastasyntynyt ihminen kokee maailman koko ruumiillaan. Samoin kuolleen ruumiin kylmä kosketus.

Osa kosketusmuistoista on miellyttäviä, osa halutaan unohtaa. Halaus voi olla molempia. Oman rakkaan ja ystävän halaus viestii kiintymyksestä. Joskus voimakas halaus ahdistaa, jos on kehoon jäänyt muisto väkivaltaisesta päälle karkaamisesta.

Historian muistoja

Muistoihin nousseet vaikuttavat historialliset tapahtumat olivat sekä yleisiä, maailmanhistorian käännekohtia että hyvin henkilökohtaisia kokemuksia.

Maan johtajien kohtalot ovat painuneet lapsienkin mieleen. Suomessa presidentti Kekkonen valinta kuuluu kollektiiviseen muistoprintöön. - Kekkonen, Kekkonen,

Kekkonen, Fagerholm. Vaaleissa äänten laskua seurattiin korva kiinni radiossa.

Myös marsalkka Mannerheimin ja säveltäjämeštari Sibeliuksen hautajaiset ovat olleet pysähdyttäviä historiallisia merkkipaaluja. Kymmenet tuhannet ihmiset kävivät tervehtimässä Mannerheimin arkkua silloisessa Helsingin Suurkirkossa. Sibeliuksen hautajaissaattoa vartioivat puolestaan tuhannet partiolaiset Helsingistä Järvenpäähän.

Markus-sedän lastentunnit voisivat kuulua myös kuulomuištioihin, mutta Lastentunnit olivat enemmän kuin pelkkä lastenohjelma: niitä voidaan pitää kulttuurihistoriallisena instituutiona.

Kaikkien aikojen kaunotar Armi Kuusela valittiin Miss Universumiksi vuonna 1952 ja hänestä tuli aikansa ilmiö. Armi-juna kiersi ympäri Suomea ja kysyntää riitti myös elokuvatahdiksi. Avioituminen filippiiniläisen Gil Hilarion kanssa saattoi tuntua isänmaanpetturuudelta.

Muistoihin ovat jääneet myös tanssilavat - lähes kaikkien aistien kautta: ajan rytmit, vartalokosketus poikien kanssa - sekä tanssikaverin hajut ja tuoksut.

Paul Ankan vierailu Linnanmäellä vuonna 1959 on vuosikymmenen kollektiivinen pop-muisto. Meistä moni oli siellä.

Toisenlaista kollektiivista kulttuurista edustavat hiihtokisat. Niitä

kuunneltiin ja myöhemmin katseltiin pyhän hiljaisuuden vallitessa

"Stalinin hahmo kuului lapsuuteni pelottavimpiin. En tiennyt hänestä paljoakaan. Oikeastaan ainut käsitykseni Stalinista oli kirja nimeltä "Moskovan hirmuvaltias". En lukenut sitä, mutta kannen kuvaa katselin usein kauhulla. Siinä oli voitonvarmasti hymyilevä viiksiniekka punatähtisine sotilaslakkeineen seisomassa kahareisin maapallon päällä, miekka sojossa. Sitten tuli tieto, että Stalin oli kuollut (1953). Riemuitsin ja ajattelin repiä sen kunniaksi kirjan kappaleiksi, mutta joku aikuinen esti sen. Eräs naapurimme oli tulinen kommunisti. Hänen tupansa seinällä oli Leninin ja Stalinin kuvat. Stalinin kuoltua hänen kuvansa päälle ilmaantui musta surunauha!!

Yhteisiä muistoja ovat Gagarinin avaruuslento ja sitä edeltävät sputnikit, joiden kulkua tarkkailtiin iltaisain.

Silloin "ennen vanhaan" eksootiset maat ja niiden vaarat koettiin aikakauskirjojen sankareiden seikkailuja seuraamalla. Pekka Lipponen ja Kalle-Kustaa Korkki tulivat tutuiksi myös radiokuunnelmista.

Nykyiset tiedotusvälineet tuovat seikkailut olohuoneisiin ja joskus on vaikeaa erottaa faktaa fiktiosta. Syvimpiä kokemuksia on koko maailmaa vavahduttanut Thaimaan tsunami vuonna 2004.

Luonto on tärkeä muistojen lähde. Se nousee aistimuistoihin monella tasolla: silmien, korvien, nenän ja ihon kautta.

ALBERT PETTISELLE MUISTOPENKKI TARTON INKERITALON PUISTOON

Tartossa Inkeritalon pihamaalla paljastettiin 5. elokuuta 2013 muistopenkki inkeriläiselle säveltäjälle ja kuoromiehelle Albert Pettiselle. Pihanurmelle istutettiin Inkerin kansallispuu pihlaja Pettisen elämäntyön kunniaksi. Mukana oli Pettisen sukulaisia sekä vieraita eri puolilta Viroa ja Suomesta.

Albert Pettinen (15.12.1937–9.12.2002) oli Tuutarin Kurkelassa syntynyt säveltäjä, jonka tunnetuimpia sävellyksiä on Lyyli Ronkosen runoon tehty laulu *Ikuinen kulkuri*.

Pettisten perhe evakuoitiin vuonna 1942 sodan jaloista Viroon ja vuonna 1943 Suomeen ja se palasi 1944 Neuvostoliittoon Novgorodin alueelle. Pettinen asui vuodesta 1946 saakka Virossa, kunnes muutti vuonna 1993 Suomeen. Hän toimi musiikinopettajana Juankoskella. Pari vuotta ennen kuolemaansa Pettinen asui Vantaalla.

Virossa Pettinen oli tunnettu orkesterin- ja kuoronjohtaja. Hän johti Tarton inkerinsuomalaisten kuoroa Kiurua sen perustamisesta saakka 18.11.1988. Kuorossa oli yli 60 laulajaa. Myös Viljandiin Pettinen perusti vuonna 1989 Viljandin Inkeri-seuran sekakuoro Sävelen ja toimi myös sen johtajana. Kuorot esiintyivät ahkeraan inkerinsuomalaisten juhlissa ja vierailivat myös Suomessa ja Ruotsissa.

Pettinen oli myös tuottelias säveltäjä. Hän kirjoitti lauluja kuorolle, mutta myös suurempia musiikkiteoksia. Toimiessaan Juankoskella opettajana Pettinen sävelsi musiikin kolmeen laulunäytelmään: *Laulu vapaudelle*, *Jääkäriin sulhanen* ja *Rajasusi*. Erityisesti viimeksi mainitusta musikaalista tuli valtava yleisö- ja taiteellinen menestys erityisesti kauniin ja mieleenpainuvan musiikin takia.

Pettiseltä on ilmestynyt laulukirja *Lauluja sekakuorolle* (1992) ja muistelmateos *Juureni ovat Suomessa* (2009).

Elvira Pettinen tutkii veljensä Albertin muistoksi paljastettua penkkiä Tarton Inkerituvan vehreässä puutarhassa. Puheenvuorossaan Elvira muisteli kauniin sanoin veljeään, jolle musiikki oli tärkeintä elämässä. Oikealla Albert mielipuhissaan. Hän johti Virossa useitakin kuoroja.

KENELLE HALUAT MUISTOPENKIN?

Virossa käytössä oleva muistopenkkitradiatio on varsin upea tapa muistaa edesmenneitä rakkaita ja kunnioittaa ansioituneiden henkilöiden elämäntyötä. Penkki on kotoisen lämmin muistomerkki. Sen päällä istuen voi kaikessa rauhassa muistella asianomaisen elämäntyötä ja yhteisiä hetkiä. Muistopenkki ei kuitenkaan jää erilliseksi menneestä kertovaksi esineeksi, vaan siitä tulee kiinteä osa omaa ympäristöä.

Putronniemessä on pihamaa, jonne mahtuu inkeriläisyyteen liittyvien ihmisten muistopenkkejä. Putronniemi on jo nyt inkeriläinen Muistojen talo, jossa on Mooses Putron Inkeristä tuomia huonekaluja ja perheen kauniita käsitöitä. Pihamaalla on kasvamassa Inkeristä pe-

räisin olevia kasveja: ikivanhan keltolaisen tammen terhosta versonut terhakka taimi, Markkovan autioituneen Uudenkylän paikalta kiskottu ruusun taimi ja Kikkeristä kotoisin olevia malvikkeja.

Puutarhapenkki ei ole kallis hankinta. Valmiita, ihan kauniita puistonpenkkejä saa alle 100 eurola. Jos haluat omaisesellesi tai jollekin kunnioittamallesi inkeriläisvaikuttajalle oman penkin Putronniemeen, niin ota yhteyttä. Suunnitellaan yhdessä, miten penkki hankitaan ja toimitetaan perille.

Tehkäämme yhdessä inkeriläistä historiaa näkyväksi myös tällä varsin viehättävällä tavalla.

Helena Miettinen

FYGO - KÄDENOJENNUS SUKUPOLVIEN YLI

Inkerin kulttuuriseura on koko olemassaolonsa ajan harrastanut kansainvälisyyttä – ei vain Suomen ja Venäjän välillä inkeriläisten keskuudessa. Se on ollut mukana monissa kansainvälisissä hankkeissa. Niistä on saatu paljon oppia ja ideoita, joita on sitten toteutettu seuran toiminnassa.

Vuonna 2012 Inkerin kulttuuriseura hyväksyttiin partneriksi kahteen EU:n Grundtvig-hankkeeseen. Toinen niistä on Memoryboxes (”Muistorasit”) ja toinen FYGO.

Grundtvig-ohjelma on Euroopan unionin vaihto- ja yhteistyöohjelma aikuiskoulutukselle. Nimensä se on saanut tunnetusta tanskalaisesta Nikolay Frederik Severin Grundtvigista (1783–1872), joka oli pappi, kirjailija, filosofi, opettaja ja poliitikko. Häntä pidetään kansanopistoaatteen isänä.

Suomessa hankkeita isännöi CIMO – Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus.

Iso yhteistyöryväs

FYGO – Feeling Younger by Getting Older tarkoittaa suunnilleen: Tunne itsesi nuoremaksi vanhetessasi. Kun hanke polkaistiin käyntiin vuoden 2012 syksyllä Italiassa Firenzessä – joka on hankkeen vetäjämaa – huomasimme, että olimme joutuneet mukaan isoon ja erittäin monikanalliseen ja kirjavaan porukkaan.

Kumppaneita oli peräti viidestätoista maasta! Kun jokainen kumppani oli lähettänyt kokoukseen 2-4 edustajaa, oli Baabelin kielitensekoitus valmis ja hulina melkoinen. Toki virallisena kielenä puhuttiin englantia. Oli kansalaisjärjestöjä, yhdistyksiä, koulutuslaitoksia ja yliopistojakin. Kaikkien kiinnostuksen kohteena oli toimiminen ikäihmisten paremman elämän puolesta ja erityisesti vanhemman ja nuoremman polven yhteen saattaminen. Niillä olisi kummallakin annettavaa toisilleen.

Voidaanko sukupolvien välinen kuilu ylittää tietotekniikalla?

Hankkeen keskeiseksi tavoitteeksi muodostuivat seuraavat:

- Tutustua eri maiden tilanteeseen paremman vanhuuden luomiseksi
- Selvittää, millaisia keinoja sukupolvien kanssakäymisen edistämiseksi kumppaneilla jo on käytössään
- Koota sen pohjalta ”parhaat käytännöt” kaikkien saataville
- Aloittaa ”parhaiden käytösten” kokeilu käytännössä
- Liikkuvuuden lisääminen partnereiden kesken. Tätä palvelevat projektin kuluessa järjestettävät koontumiset, jotka pidetään maissa,

jotka pystyvät tarjoamaan niille puitteet, sekä vierailut partnerien luona.

Yhteisiä kokoontumisia FYGO-väellä on ollut kolme ja neljäs on tulossa lokakuussa.

Ikäihmisten maailmaan tietotekniikka vasta tekee tuloaan

Erään kumppanin ehdotuksesta järjestivät eri maiden järjestöt kyselytutkimuksen omien viiteryhmiensä keskuudessa saadakseen selville, miten hyvin ikäihmiset tuntevat ja käyttävät tietotekniikkaa. Kun tulokset koottiin, huomattiin, että monissa maissa tietotekniikka ei ole vielä tullut tutuksi vanhemmalle ikäpolvelle. Nuori polvi sen sijaan toimii sosiaalisessa mediassa kuin kalat vedessä. Etsittiin yhteistyömahdollisuuksia, joissa nuoret tutustuttaisivat vanhat tietotekniikkaan ja vanhat puolestaan voisivat antaa nuorille jotakin omasta elämäkokemuksestaan: esimerkiksi muistella ja kertoa entisajoista ja sen elämästä, opastaa nuorille perinnekäsitetöitä, ruuanlaittoa, kansantansseja yms. Huomattiin – ainakin Suomessa – että ikäihmiset ovat toimeliaita ja kiireisiä. Vaikka he mielellään oppisivat käyttämään tietotekniikkaa ja neuvoisivat osaamiaan asioita nuorille – useimmilla ei tuntunut olevan siihen aikaa!

Esimerkkeinä ”hyvistä käytännöistä” Inkerin kulttuuriseura esitteli seuraavat käytössämme olevat toiminnot:

- Muistotyyny (tms.) työpajat
- Sukututkimus sukupolvia yhdistävänä tekijänä
- Hyvinvointi-TV (yhteistyö Haga-Helia ammattikorkeakoulun kanssa)

FYGO jatkuu vuoden 2014 puolelle. Yhteistyön tulokset jaetaan sähköisessä ja painetussa muodossa kaikille kumppanijärjestöille, mistä toivottavasti poikii jälleen hyviä uusia toimintoja ja ideoita.

INKERILÄISET - KUKA KUKIN ON - KIRJA ILMESTYNYT

Inkeriläiset. Kuka kukin on – matrikkeli ilmestyi toukokuun lopulla pitkällisten ponnistelujen jälkeen. Kirjan toimittajia olivat Helena Miettinen, Pekka Wikberg, Aleksei Krjukov ja Karjalan inkeriläisistä tietoja lähettänyt Juho Mullonen.

Jo kirjan nimi kertoo, että kyse ei ole vain Inkerin suomalaisten kirjasta, vaan se esittelee laajemmin Inkerissä asuvien suomalaiskansojen edustajia sekä heidän jälkeläisiään asuinpaikasta riippumatta.

Kuten Taisto Raudalainen Inkeri-lehteen kirjoittamassa arvostelussaan osuvasti toteaa, inkeriläisyys on nykyään käsite vailla maantiedettä ja alueellisuutta ja kirja tuo näkyviin inkeriläisyyden maanalaisen rihmaston.

Tavoitteena oli, että jokainen kirjassa esitelty henkilö liittyisi Inkeriin sukujuuriensa kautta. Kritiikki siitä, että kirja on kokonaisuutena ”hiukan sisäsiittoinen” jättäessään katveeseen useat inkerinsuomalaisten asialla toimineet suomalaiset ja virolaiset, kuten suomalaisen kulttuurin suurmiehet Albert Edelfeldt, Akseli Gallén-Kallela, Elias Lönnrot, Alpo Sailo ja aivan ehdottomasti Inkerin runorikkkauden löytäjä D. E. D. Europaeus ja monet tiedemiehet.

Inkeriläiset. Kuka kukin on -kirjasta ei haluttukaan tehdä kirjaa Inkerin historiaan ja tutkimukseen vaikuttaneista tiedemiehistä ja tutkijoista, joilla ei ole sukusiteitä Inkerinmaahan. Tällainen kirja on varmaan paikallaan, mutta sen funktio on täysin toinen. Inkeriläiset. Kuka kukin on -kirja kertoo Inkerissä eri aikoina opetus- ja kulttuurityötä tehneistä uurastajista. Kynnys ”merkkihenkilöksi” on ollut matala.

Kirja ei ota myöskään moraalisista kantaa esittelemiinsä henkilöihin. Matkan varrella kuului kritiikkiä siitä, että esim. urallaan edenneet kom-

munistit tai laillisuuden rajamailla kunnostautuneet antisankarit olisi pitänyt jättää mainitsematta. Hyvä – paha – akselille siirtyminen olisi kuitenkin luonut vääristyneen kuvan inkeriläisistä.

Lopputuloksena on syntynyt 400-sivuinen runsaasti kuvia sisältänyt kirja, joka kaikkine puutteineenkin luo pohjan jatkoa varten. Henkilötietojen haravointi oli suururakka ja lähteiden kirjavuus heijastuu epätarkkuuksina, jotka voidaan onneksi

myöhemmin korjata. Kirjasta puuttuu myös monta sellaista, jotka siellä pitäisi olla. Tieto ei vain tavoittanut tekijöitä ajoissa. Heidätkin voidaan lisätä, kun uusintapainosta aikanaan tehdään.

Taisto Raudalainen kirjoittaa: *Helena Miettisen ja toimituskunnan kokoama teos on hyvin pitkäjänteisen ja määrätietoisien työn tulos.*

Sen pohjana on itse asiassa vuonna 1913 ilmestynyt Kolppanan seminaarin juhlamatrikkeli. Nyt tätä sata vuotta myöhemmin julkaistavaa matrikkeliä voi sanoa vuosikymmenen inkeriläiseksi kulttuuriteoksi. Sen merkitys inkeriläisille on paitsi sivistävä myös itsetuntoa kohottava.

Kirjan saa omakseen 35 eurolla Inkerin kulttuuriseurasta, Wallininkatu 7:stä tai tilaamalla sähköpostitse koivujatahti@inkeri.com tai puhelimitse seurasta.

Toimittajakolmikko Inkeriläiset. Kuka kukin on -kirjan julkistamistilaisuudessa. Vasemmalta seisomassa Aleksei Krjukov, Pekka Wikberg ja Helena Miettinen

KVEENEILLÄ KYLÄSSÄ

Vähemmistökielten tukiprojektiin liittyi opintomatka Kainun-Instituuttiin Norjaan tutustumaan pienen Norjassa asuvan kielivähemmistön – kveenien kielelliseen ja kulttuuriseen tilanteeseen. Suomalaistaustaiset kveenit saivat Norjassa vähemmistökansallisuuden statuksen vasta vuonna 2005, jonka jälkeen he pääsivät valtion tuen piiriin. Porsangerin vuonon rannalla sijaitsevalle Pyssyjoelle on noussut kveenien kulttuurin tukikohta Kainun instituutti, jossa työskentelee seitsemän työntekijää. Parhailaan Internetiin on kehiteltävänä kveeninkielinen sanakirja, joka tunnistaa myös taivutusmuodot. Myös kveeninkielistä kirjallisuutta on julkaistu viime aikoina yhä enenevässä määrin.

Kveenit ovat syntyperältään suomalaisia, jotka muuttivat 1600-luvulla Norjaan pääasiassa Pohjois-Suomesta, joskin Pyssyjoelle muutettiin Tornionjokilaaksosta, Ruotsin puolelta. Kveenit joutuivat Norjassa ankarien norjalaistamispaineiden kohteeksi. Kouluissa ei saanut puhua omaa äidinkieltä, ja näin nuoremmilla polvilla kieli vaihtui norjaksi. Kveeniä äidinkielenään puhuu tätä nykyä noin 5 000 – 8 000. Useimmat kielen puhujista ovat ikä-ihmisiä, joten kveenintaitajien lukumäärä laskee koko ajan.

Virallisen vähemmistöstatuksen myötä kveenin kieltä voi opiskella koulussa toisena kielenä ja myös Norjan arktisessa yliopistossa on mahdollisuus suorittaa kveenin kielen ja kulttuurin sivuaineopinnot.

Pyssyjoen kveeniväestön kertomuksista heijastui vahva kansallinen identiteetti. He ovat nimenomaan kveenejä, eivät norjansuomalaisia, eivätkä ulkosuomalaisia. He olivat

Tornionjokilaaksosta siirretyllä, nyt museona toimivalla museotalolla järjestetään erilaista toimintaa. Tiistaina 27.8. siellä kokoontui ”mummoryhmä” neulomaan lapsia Helsingin yliopiston tutkijan Anna-Maria Räisäsen kanssa tavoitteena kerätä talteen käsityösanastoa.

ylpeitä oman kielen saamasta statuksesta. Sen sijaan idempänä, esim. Vesisaaren suunnalla asuvien kveenien kohdalla tilanne on toinen. He karttavat kveeninimitystä ja korostavat olevansa suomalaisia.

Vähemmistöstatuksen saaminen merkitsi kveenikulttuurille ennen kokemattonta piristysruisketta. 2000-luvulla on ilmestynyt suuri määrä kveeninkielistä kaunokirjallisuutta ja runoutta. Myös dokumenttifilmejä on valmistettu. Uutta on myös kveenien kansallispuku. Lippua ja vaakunaa kveeneillä ei ainakaan vielä ole.

Pyssyjoelle Tornionjokilaaksosta siirretty perinnetalo palvelee museona. Kukahan ryhtyisi puuhaamaan inkerinsuomalaisten museotaloa niin kauan kuin taloja vielä on.

Kveenien Kainun Instituutin tilat olivat väljät ja valoisa. Kaisa Maliniemi (edessä vas.), Ivar Johansen (takarivi vas.) ja Terje Aronsen (oikealla) esittelivät kveenien tilannetta innostuneille kuulijoille: Wladimir Kokolle, Aune Kämäräiselle Dmitry Harakalle, Marina Ilinalle ja Heinike Heinsoolle sekä kuvan ottaneelle Helena Miettiselle.

